

پرتوی‌های جزئی

ادوارد گوفلد

Edward Gufeld

برگردان: پروانه هل عطایی

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

برتری‌های جزئی

ادوارد گوفلد

Edward Gufeld

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج برگردان

پروانه هل عطایی

WWW.ACHMAZSTORE.IR

برتری‌های جزئی
ادوارد گوفلد
برگردان: پروانه هل عطایی

حروفنگاری: مؤسسه چاپ و نشر هدایت
لینوگرافی: کوه نور * چاپ: کلمه پرداز
چاپ اول: ۱۳۷۸ * شمارگان: ۳۰۰۰

قیمت: ۹۵۰ تومان

شابک ۰ - ۶۸ - ۵۷۲۰ - ۹۶۴

ISBN - 964 - 5720 - 68 - 0

فروشگاه تخصصی شطرنج

حق چاپ و نشر برای «انتشارات هدایت» محفوظ است.
انتشارات هدایت: رشت، خ. مطهری - ساختمان ۱۴ - تلفن ۳۵۸۷۷

گوفلد، ادوارد یفیموویچ
برتری‌های جزئی / ادوارد گوفلد؛ برگردان پروانه هل عطایی. - رشت:
هدایت، ۱۳۷۸

۱۹۲ ص. : مصور. ISBN 964 - 5720 - 68 - 0

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیپا.

عنوان اصلی: Exploting small adedvantayes.

۱. شطرنج. ۲. شطرنج - - بازیها. الف. هل عطایی، پروانه، ۱۳۵۰ -

، مترجم. ب. عنوان.

۷۴۹/۱۲

ب ۴ ب ۹ گ ۵ / ۱۴۴۹ GV

۱۳۷۸

۱۹۲۸۳ - ۷۸ م

کتابخانه ملی ایران

این کتاب را از صمیم قلب به « خانواده عزیزم » تقدیم می‌دارم که واژه‌های زیباتر از آن در لغت‌نامه زندگی نیافتم.

مقدمه مترجم

ادوارد گوفلد یکی از برجسته‌ترین مربیان شطرنج شوروی است. او کتابهای زیادی را در زمینه تئوری شطرنج، برای علاقمندان و دوستداران این بازی فکری تألیف کرده است.

یکی از ستاره‌های درخشان «مایا جیور دانیدزه» قهرمان شطرنج زنان جهان، که موفقیت‌هایش را مدیون زحمات این استاد بزرگ می‌داند، در این مورد می‌گوید: «شکاه تخصصی شطرنج»

«تا قبل از گوفلد، بسیار ابتدایی بازی می‌کردم... او، ژرفای بازی را به من نشان داده، استراتژی را آموخت.»

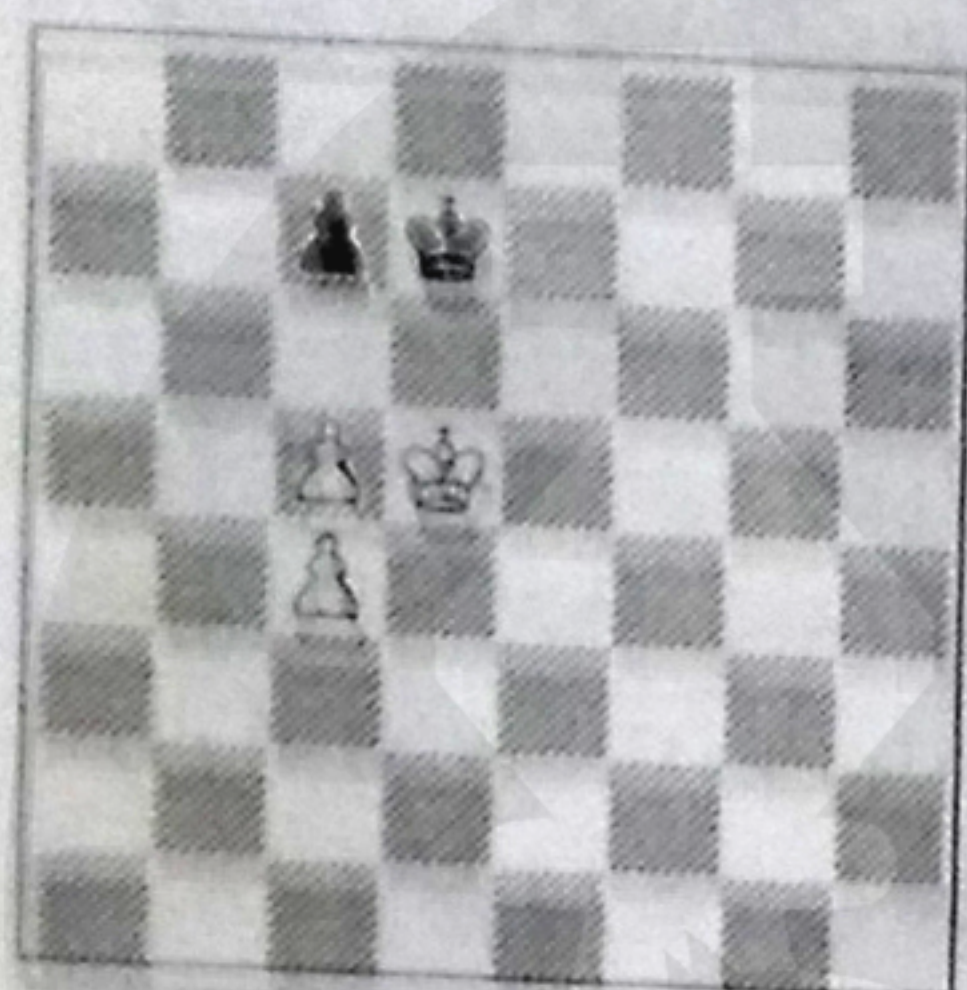
گوفلد علاوه بر کار تعلیم و تألیف، اهمیت خاصی به «آمادگی روحی و روانی» یا عبارتی استفاده از شیوه‌های پسیکولوژی [حریف] در اجرای بازی نشان می‌دهد. (در فصل مربوط به «برتری روانی» پیرامون این موضوع، بطور مختصر بحث شده است.)

مسلماً هدف از تألیف این کتاب، تقویت دید استراتژیکی (واندکی تاکتیکی) و مهمتر از آن، ارزیابی صحیح پوزیسیون در صورت برابری کامل می‌باشد. لذا شطرنج‌بازان علاقمند با بررسی‌های مکرر پوزیسیون‌های این کتاب (و بطور کلی هر پوزیسیونی) سعی در فراگیری دقیق علم شطرنج خواهند نمود، تا طبق الگوهای صحیح، بازی «منطقی» را ارائه دهند.

۵	پیشگفتار
۸	بخش اول: تحقق برتری پوزیسیونی مختصر
۹	● فصل اول: پیکار وزیرها
۲۱	● فصل دوم: پیکار در آخر بازی با سوارهای مختلف
۴۴	● فصل سوم: پیکار در آخر بازی های رخ
۵۸	● فصل چهارم: پیکار در آخر بازی با سوارهای سبک
۷۷	بخش دوم: تحقق برتری های مختصر مادی
۷۸	شاه سلطان شطرنج است!
۸۳	حرکت اتودی... شطرنج
۸۹	علیا حضرت پیاده تشریف فرما می شوند!
۱۰۰	نمونه هایی چند از شطرنج قدیم
۱۰۷	هنر یادگیری
۱۱۵	فیل ضد اسب
۱۱۸	بخش سوم: پیکار همراه با تناسب نابهنجار قوا
۱۱۹	● فصل اول: وزیر در نبرد علیه سوارهای بسیار ضعیف
۱۲۶	● فصل دوم: رخ یا سوارهای سبک
۱۳۰	● فصل سوم: تفاوت کیفی
۱۴۰	بخش چهارم: برتری روانی
۱۵۰	بازی به تساوی انجامید
۱۹۰	فهرست اسامی شطرنج بازان

پیشگفتار

فکر نوشتن کتاب در رابطه با موضوع مذکور، در سنین جوانی به ذهن من
خطور کرده بود، به خاطر می آورم که چگونه دو استاد باتجربه در یکی از
مسابقات، به انجام تساوی در پوزیسیون زیر توافق نمودند.

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

در نگاه اول هیچ مورد شگفت انگیزی وجود ندارد و پوزیسیون کاملاً مساوی
به نظر می رسد. به هر حال سفید می تواند با روش پی سابقه زیر به پیروزی دست
یابد :

1. c6 + ! Rc7	2. Rc5 Rd8	3. Rb4! Rc8
4. Rb5 Rb8	5. Rc5 ! Ra7	6. Rd4 Ra6
7. Rc5 Rb6	8. Rd5 Ra6	9. Rc6

همراه با تهاجم سرنوشت ساز شاه در خانه d7، ولی خیلی دیر متوجه شدیم که
راه برد مشابه، توسط شطرنج باز عالی روس «گریگریف» مورد بررسی قرار گرفته
است.

رابطه تنگاتنگ و دو جانبه‌ای که میان اتود و تئوری آخر بازی وجود دارد تردید ناپذیر است. ولی اتود [بررسی پوزیسیون - مترجم] یک اثر تصنعی است. قوه تخیل و طرح و نقشه نویسنده پس از تفسیرها و تجسس‌های طولانی که با موفقیت انجام می‌پذیرند، تحقق می‌یابد. قطعاً پیدا کردن یگانه راه برد و پیروزی در بازی عملی، دشوار است.

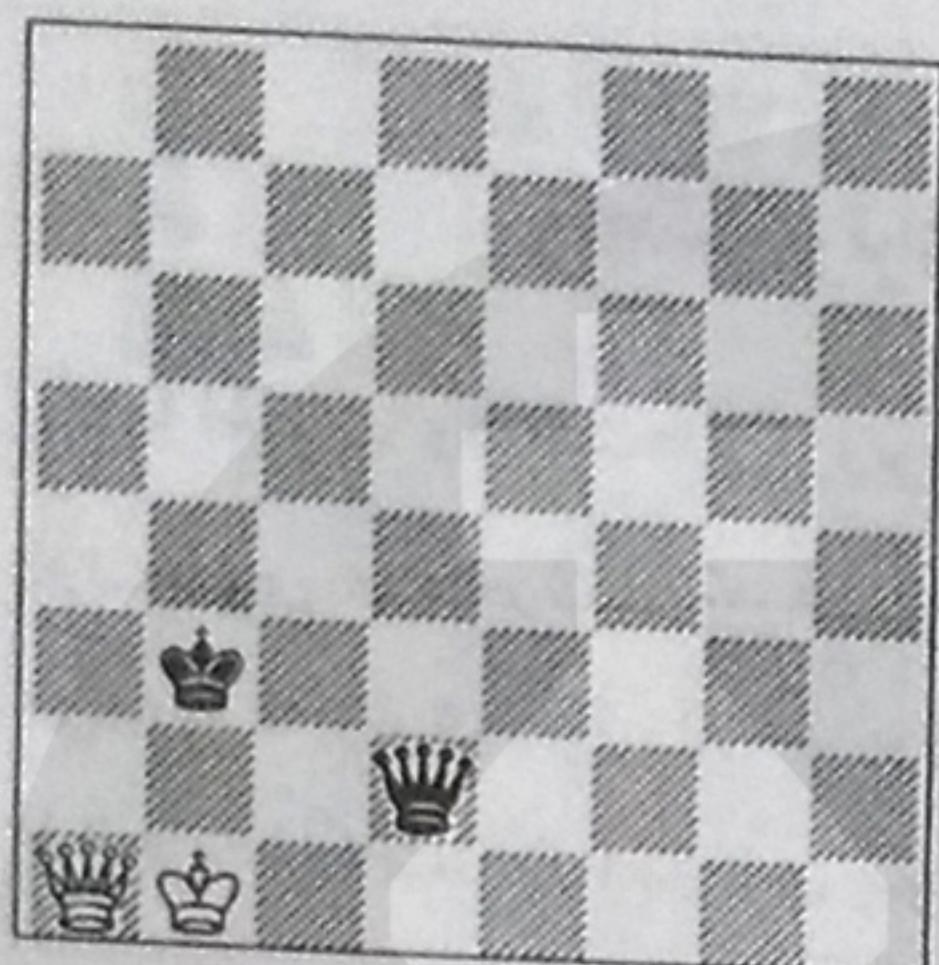
شطرنج مدرن، غالباً طالب مهارت ظریف در بهره‌برداری از برتری جزئی می‌باشد. در جنگ تن به تن بین دو شطرنج‌باز هم طراز، تحقق دقیق و پیچیده برتری مختصر، تقریباً به منزله تنها شانس رسیدن به پیروزی می‌باشد. دیگر هنگام حملات سوزنده و جسورانه‌ای که نتیجه آنها تشکیل جزایر بی‌ریخت پیاده‌ای می‌باشد، به پایان رسیده است تجدید و احیای بی‌نظیر سطح متوسط بازی شطرنج آموزان باعث شده تا آنها به قدر کافی آگاه و مطمئن به مبارزه با حریفانی بپردازند که از نظر قدرت عمل، تجربه و معلومات بر آنها رجحان دارند. به همین خاطر فراگیری طرق ویژه بهره‌برداری از برتری‌های جزئی، شرط لازم برای رسیدن به اوج مهارت در شطرنج می‌باشد.

معروف خاص و عام است که در شطرنج دو نوع برتری وجود دارد: مادی و پوزیسیونی (در آینده به نوع دیگر برتری به نام برتری روانی اشاره خواهیم نمود که خیلی جالب ولی کم شناخته شده است).

شطرنج قدیم بی‌دلیل مدعی نبوده که جهت نیل به پیروزی، وجود هر دو نوع برتری بطور مشترک ضرورت دارد. لیکن در صورت وجود تنها یک نوع آن چه باید کرد؟ در این حالت راه پیروزی تنگ و دشوار بوده، اغلب به صورت کوره راهی صعب‌العبور بین بازی عملی و اتود در می‌آید.

خواننده ممکن است معترض شود که حتی با وجود تناسب قوای حداقل یا برابر در صفحه شطرنج می‌توان وضعیتی را یافت که در آن فقط برتری

پوزیسیونی پیروزی را تامین می‌کند. نباید این نکته را انکار کرد بلکه کافی است که پایان تیپیک (typic) از یک آخر بازی پیاده‌ای را در نظر بگیریم که در آن هر دو طرف دارای پیاده رونده باشند.

معدالک در چنین موقعیتهایی، تفاوت عظیم در استقرار سوارها، برتری پوزیسیونی یکی از طرفین را عملاً افزایش می‌دهد. از دیرباز، به تکنیک عالی آخر بازی در شطرنج ارج نهاده شده و آن کاملاً مخصوص به کل شطرنج‌بازان برجسته حال و گذشته بوده است. اینکه چه اجزائی در مفهوم تکنیک آخر بازی می‌گنجد، تمام شطرنج‌بازان کارگشته، کمابیش از آن اطلاع دارند. زحمات تئوریسینهای بزرگ آخر بازی، کمک خوبی در فراگیری اسرار این مرحله از بازی و رسیدن به اوج نهایی فرآیند تکامل در این راه که برای هر شطرنج‌باز اجباری است محسوب می‌شود.

با این حال، گاهی عالی‌ترین تکنیک آخر بازی، ناتوان از آب درمی‌آید. در این کتاب، نمونه‌های جالب توجه جمع‌آوری شده که در آنها طرف قوی‌تر برای تحقق برتری‌های جزئی بایستی راه دشوار و گاهی طولانی را طی نماید. بعضی اوقات حتی تکنیک بالا در این راه، استادان کارگشته را دچار مضیقه کرده است.

خواننده ارجمند، شما با ایده‌ها و تناقض‌های عمیق و بکر و یافته‌های شگفت‌انگیزی روبرو خواهید شد. پس قوه تخیل و توجه خود را بسیج نمایید. اکنون در مسیر آخر بازی به سیر و سیاحت دلچسب رهسپار می‌شویم.

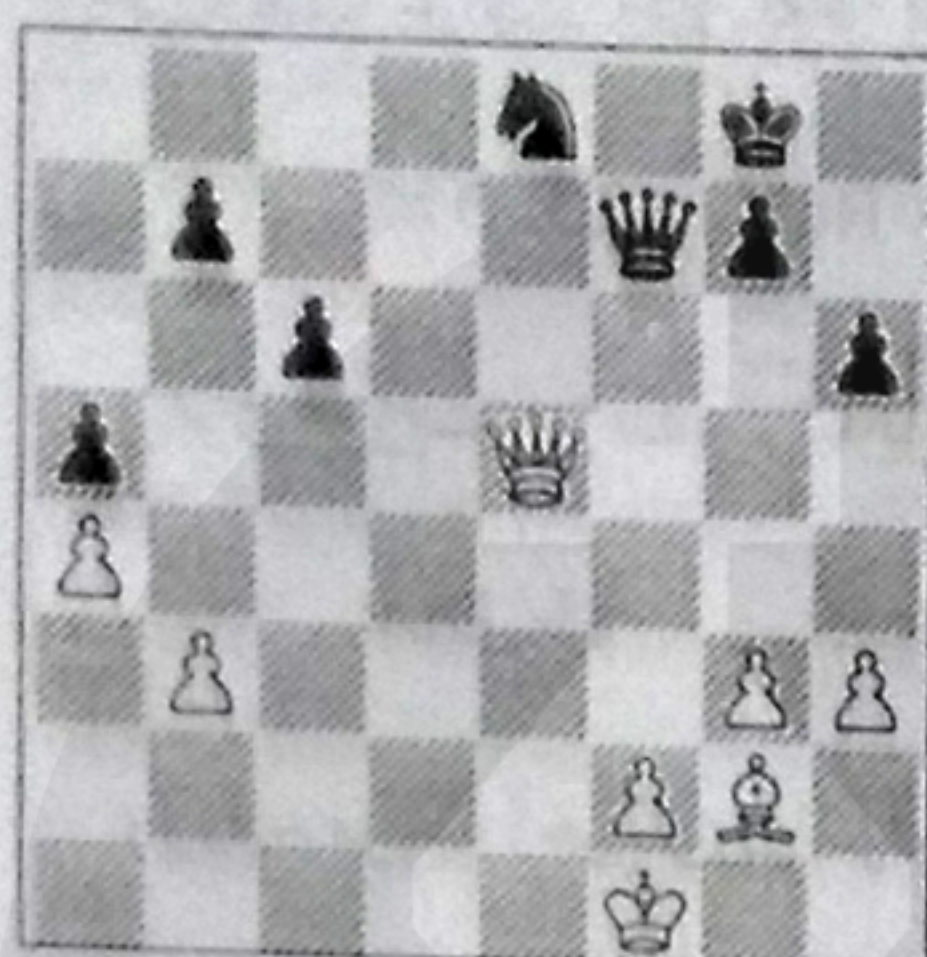
«تحقق برتری پوزیسیونی مختصر»

ما اغلب با وضعیت‌هایی روبرو می‌شویم که یکی از طرفین صاحب برتری پوزیسیونی مختصری است. در تفسیر بازی‌ها به عبارتهایی نظیر؛ «بعید به نظر می‌رسد که برتری جزئی (اغلب پوزیسیونی) برای پیروزی کافی باشد» و یا «سیاه با انجام حرکات فعال، برتری پوزیسیونی مختصر سفید را خنثی می‌کند.» بر می‌خوریم. برعکس این حالت نیز پیش می‌آید که برتری پوزیسیونی مختصر، به دنبال یکسری حرکات فعال، بازی را به پیروزی می‌کشاند ولی از جهت دیگر، طرف مدافع امکانات تدافعی لازم را به کار نگرفته است. در یک کلمه، برتری پوزیسیونی، مفهوم بس گسترده‌ای دارد. مسلماً تفسیر تمام ابعاد مساله مذکور از حوصله ما خارج است. ما به زودی با وضعیت‌هایی روبرو خواهیم شد که در آستانه تساوی یک بازی، موارد استثنایی حاکم بوده تا موارد اصولی (قواعد بازی. مترجم) و گاهی تنها یک حرکت سرنوشت بازی را تعیین می‌کند. برای درک بهتر، نمونه‌ها طبق تناسب کمی آورده شده‌اند که می‌تواند ارزش اسلوبی معینی را به همراه داشته باشد :

فصل اول

« پیکار وزیرها »

نوبت سفید

بازی اول

سفید : تیمان

سیاه : لارسن

مونرئال ، ۱۹۷۹

برتری پوزیسیونی سفید، مشروط بر استقرار بسیار فعال سوارهایش و ناامنی پناهگاه شاه سیاه می باشد. پیاده های c6 , b7 در تیررس فیل سفید رو قرار داشته و به همین دلیل از لحاظ کیفی آنها را بی ارزش می نمایاند. سیاه دفاع سختی را در پیش رو دارد.

1. Fe4 Rf8

2. D.a5 D.b3

3. Dc5+Rf7

4. Fc2 Dd5

5. Db4

تیمان ضمن آنکه اندیشه حمله به شاه سیاه را در ذهن خود می پروراند، تمام ضعف های بوجود آمده در پوزیسیون حریف را جستجو می نماید.

5... Dd7

6. Fb3+ Rg6

حرکت 6... Rf6 به دلیل 7. Df8+ که مات حتمی را در برداشت، منجر به

باخت سریع سیاه می‌شد.

7. De4+ Rf6 8. Dh4+ Rg6 9. De4+ Rf6 10. Rg2 Cc7 ??

می‌بایست حرکت 10... g5! انجام می‌گرفت.

11. Df4+ Re7 12. Db4+ Rd8 13. D.b7

برتری پوزیسیونی سفید، تبدیل به برتری مادی یافت.

13... Dd3 14. Db4 c5! 15. Dc4!

ورود به مرحله آخر بازی با سوارهای سبک، گام سریع در جهت پیروزی است.

15... D.c4 16. F.c4 Ce8 17. Rf3 Rc7

18. a5 Cd6 19. Fd5 Rb8 20. Rf4 Ra7

21. Re5 Cb5 22. Fc4 Ra6 23. Rd5!

انجام حرکات زیر نیز منجر به برد سفید می‌شد ولی حرکات متن دقیق‌تر است.

23. Fb5 + R.b5 24. Rd5 c4 25. a6 c3

26. a7 c2 27. a8 = D c1 = D 28. Db7 +

23... R.a5 24. R.c5 Cc3 25. Fd5 Cd1.

26. f4 Cf2 27. Rd4!

تصمیم را شاه فعال می‌گیرد.

27... Rb4 28. Ff3 C.h3 29. Re3 g5 30. f5 g4

حرکت 30... Rc5 بدلیل انجام حرکات زیر کمکی به حال سیاه نمی‌کرد:

31. Fg4 Cg1 32. Rf2 h5 33. F.h5 Ch3+ 34. Rf3!

31. F.g4 Cg5 32. Rd4 Rb3 33. Fh5 Rc2 34. f6 Rd2
35. f7 Ce6+ 36. Re5 Cf8 37. Rd6

سیاه تسلیم شد.

بدین ترتیب پیروزی تیمان شما تیک جلوه می نماید:

۱ - ایجاد ضعف های جدید در پوزیسیون حریف همراه با تهدید شاه سیاه.

۲ - تبدیل برتری پوزیسیونی به برتری مادی.

۳ - ورود به مرحله آخر بازی با سوارهای سبک.

خیلی ساده است مگر نه ...

ACHMAZ

بازی دوم
کروشنگاه تخصصی شطرنج

نوبت سیاه

سفید: لیوبویویچ

سیاه: کارپف

لینارس، ۱۹۸۱

MAZSTORE.IR

لیوبویویچ، استاد بزرگ اهل یوگسلاوی، شطرنج باز سبک حمله ای است، گمان نمی رود که اینگونه آخر بازی های خشک باب میل او باشد. آرایش پیاده ای گواه بر این است که بازی با «کاروکان» آتش خوار شروع شده

و پس از تعویض های گسترده آخر بازی بوجود آمده که در آن سیاه صاحب برتری پوزیسیونی مختصری است، چرا که اسب او از لحاظ کیفی بهتر از فیل حریف است. سیاه با مانور دقیق، برتری جزئی خود را بطور منظم افزایش داده و آن را تا مرز پیروزی سوق می دهد. اکنون بایستی ترتیب استراتژی اداره آخر بازی داده شود و با افزایش تدریجی بر شدت تهدیدها، ابتکار عمل به دست گرفته شود. کارپف این مشکل را استادانه حل می کند:

28... g6!

29. h.g f.g

30. a3 a5!

قبل از هر چیز باید امکان بازی متقابل را از حریف سلب نمود.

31. b3 h5

32. De4 Cf5

33. Ff2 Dd7

اکنون سیاه صاحب ستون "d" می باشد ولی فعلاً اقدامات تهاجمی به چشم نمی خورد.

34. a4 Rc7!

35. Rc2

شبه حمله 35. Da8 به سیاه اجازه می داد تا برتری خود را افزایش دهد:

35. Da8 Dd3!

36. Da7+ Rc8

37. Da8+ Rd7

38. Db7+ Rc8

39. Db8+ Rf7

40. Db7+ Ce7

35... Dd8!

فعال نمودن وزیر ضرورت دارد لذا، برای همین منظور نفوذ پیاده g6 به خانه g5 کاملاً بجای است.

36. Rc1 g5!

37. f.g D.g5+

38. Rc2 Ce7!

ادامه زیر منجر به پوزیسیون برابر می شد:

38... Cg3+ 39. Fg3 Dg3 40. Dg7+ 41. D. h5

39. Dg7 Rd7

تعمیق فوری وزیرها پس از 39... Dg8+ نیز قابل توجه بود، از قرار معلوم حتی در این صورت سیاه برتری قابل ملاحظه‌ای را می‌یافت ولی او می‌خواهد وزیرها را در با صرفه‌ترین موقعیت تعویض نماید.

40. De4 Df3

41. Dd3 Re6

42. Df3 e.f

43. Fe3 Cg6

44. e6

این پیاده (e6) محکوم به فنا است. آخرین شانس سفید این است که با فیل خود، پیاده‌های جناح وزیر حریف را درهم شکند.

44... Rd6

45. Fg3 Re6

46. Rd3 Bf1

47. g.f h4

48. Re3 h3

49. Rf3 Rf5

50. Rg3 C.f4

51. Fd8

آخر بازی پیاده‌ای پس از 51. F.f4h3 برای سفید پنهان شده است.

51... Ce2+

52. R.h3 Cd4

53. F.b6

حتی انجام حرکات زیر خوب نبود!

53. Rg2 Re4

54. Rf1 Rd3

55. Re1 C.b3

56. Rd1 R.c4

57. Re2 Cd4+

58. Rb2 Ce6

53... C.b3

54. Fd8 Re4

55. Rg4 Rd4

56. Rf4 R.c4

57. Re4 Re3!

58. Ff6+ Re2

59. Fe5 e4

60. Re3 e3

61. Ff6 Ce5

62. Re2

پس از a_4 C. a_4 , 62. Rd_4 , 63. Rc_4 سیاه بایستی دقیق بازی کنند.

64. RbS a4 , 63... Ch6+

حركات 63... Cb2+? 64. Rb5 a4 , 65. Rb4 الحتباء بركة و سفيد لجات

می باید.

62m Rb3

سفید تسلیم شد.

بازی سوم

المجلة ١٠٠

سفید : گھور گیو

بسیار: لارسن

لندن، ۱۹۸۰

لندن، ۱۹۸۰ء
فروشگاه تخصصی شطرنج

سفید در وهله اول بایستی امنیت شاه خود را فراهم نماید، فقط در این صورت

می تواند از پیاده روند h یا پیاده d (پس از نفوذ پیاده $d4$ به $d5$) بهره برداری

نماید. گنورگیو این مشکل را با ظرفی خاص حل می کند.

1. Re_3Th_3

2. Rb4

استار هر چه سریعتر شاه اچراکه پیاده ۵۳ پیاده ای زهری است، چون پس از

2., D.e3 , 3. D.e3 T.e3 , 4.b6

پیاده رونده b6 تعیین کننده است.

2... Df2

3. Ta3!

رخ بطرز عالی از پشت سر، مدافع شاه خودی است.

3... Db2+

4. Ra4 Dc2+

5. Ra5 Dd2+

6. Ra6 Db4

7. Ta5

اکنون سعی سیاه بر این است که از سمت دیگر به شاه حریف نزدیک شود.
لیکن به همان اندازه ناموفق است.

7... Rg5

8. c5! Th8

تعویض وزیرها منجر به وضعیت نامیدانه‌ای می‌گردد چون؛

8... D.c5

9. D.c5 d.c

10. b6

و در صورت 8... d.c پیاده d مهار نشدنی است.

9. Dc6 Td8

10. b6 d.c

11. b7 c4

12. Tb5 Da3+

13. Rb6! f5

حرکت + D.e3 13. جواب ! Rc7 14. را به دنبال خواهد داشت.

14. Dc5

WWW.ACHMAZSTORE.IR

سیاه تسلیم شد.

قطعاً با ادعای این مطلب که شاه فعال‌ترین سوار در آخر بازی می‌باشد، کشف

بزرگی نکرده‌ام!

بنابر این پر واضح است که شاه در آخر بازی‌های وزیر، تحرک فوق‌العاده

دارد.

ادوارد گوفلد ، استاد بین‌المللی
و مربی برجسته روس، در این
کتاب ، مسأله مهم فن تحقق
« برتری‌های جزئی » را مورد
بررسی قرار می‌دهد. برای
تکمیل « مهارت آخر بازی » و
« فراگیری شیوه‌های خاص
حمله و دفاع » تفسیر « آخر
بازی‌های » جالب توجهی را که
از میان بازیهای عملی انتخاب
شده است ارائه می‌نماید. امید
آن می‌رود این کتاب مد نظر
دوستداران شطرنج قرار گیرد.

WWW.ACHMAZSTORE.IR

شابک ۰۶۸ - ۵۷۲۰ - ۹۶۴

ISBN 964 - 5720 - 67 - 2

